

CONTIMPORANUL

ANUL VIII Nr. 83

APARE DUMINECA

București, Str. Bateriilor 4. Tel. 67 31

Asaltul Strigoilor

A, stărvurile acestea au fost prost îngropate — nu mai încap azi nici o îndoială...

Am arătat cum operau în Cameră, am descris metoda lor hipocrită, în care lașitatea a luat forme șerpuitoare și altitudinile ondulate, în care perfidia rostogolește pupile tandre și și înfloarește colțul buzelor cu surâsuri promițătoare.

În afară de parlament însă, ofensiva fanariotă se desfășoară după un plan impresionant, cu lovituri masive și învălurii conduse cu dibăcie, cu retrageri oportune pe poziții, în vreme ce toate cadavrele tancerdene și antonesciene au fost retrase de pe fronturile abandonate — cu reveniri în masă când atențiunea adversarului este acaparată de obiective de o mie de ori mai acute decât acela de a para atacul și a organiza rezistența într'un punct cert...

Impresionantă răsturnare de roluri! O națiune întregă triumfătoare după eforturile, sângerările și învălmășirile unui deceniu — ajunsă pe culmea realizărilor ei cele mai scumpe, refuză să exploateze Victoria!... În loc să-și prelungească iuresul și să-și desfășoare urmărirea până în cele mai întortochiate șanțuri de adăpostire ale învinșilor, desființându-i până la unul, confiscându-le tot armamentul infam de calomii, bravade și imposturi — îi lasă să fugă, să-și reorganizeze cadrele decimate, să transforme debandada într'o nouă forță refăcută peste noapte, în aroganța și virulența ei nocivă.

După un an de-abia dela triumf, poporul românesc e ursit să se îngroape din nou în transeele rezistenței lui desnădăjduite? Cumuniile o-pime încep să-și răsucescă frunzele de laur și cele două milioane de glăsuri din ultimele alegeri, fanfară formidabilă din alămurile căreia urma să lășnească până în cer imnul descătușării și al reinvierii naționale, se frâng într'un sughit și expiră într'un suspin?...

A acțiune directă, de front, condusă din zece părți deodată, necruțată pe nimeni și nelăsând neactiv nici un procedeu de șantaj și de intimidare — o, în țara românească numai oamenii cari n'au făcut nimic trebuie să se teamă de toate! — stărnind confuziuni și fabricând echivocuri, amenințând sau insinuând, isbind în moalele capului sau piscând de posterior — o înaintare precipitată cu toate spăngile întinse spre inima noii ordine de stat, în vreme ce isbuenese exploziile sub pașii proaspeților detinatori ai puterii.

O întregă armată de spioni și de agenți provocatori înlesnesc opera criminală și-i netezesc terenul. Sunt slugile stăpânilor congediați, încrustați în posturile de control și de observațiune, vânzătorii și vânzuții cari mișună prin lagărul guvernamental și prin instituțiunile de stat, cari zilnic predau șefilor Teroarii rapoarte detaliate de tot ce le trece prin mâini, de tot ce au surprins într'o mană ministerială, de tot ce au prins din sbor în dosul unei uși. Fapte denaturate, cifre alterate, cari a doua zi apar în presa fanariotă cu litere grase, cu o înfățișare de precizie, cu un aer de autentic, care impresionează pe creduli — și fac delicia semănătorilor de scandal.

Presă grasă, dispunând de tipografii și de fabrici de hârtie, de posibilități de tiraj și de răspândire, formidabile — aprovizionate din vreme cu capitaluri adunate din fondurile ministerelor, cari o nun la adăpostul tristelor scadente ale sfârșiturilor de săptămână — o variată și ingenioasă complicațiune de fire, pornind din cele

mai neașteptate unghere, imbinându-se, impletindu-se, țesându-se într'un soi de implacabilă cămașă a lui Nessus, pe grumăși eroului increzător în forța și dreptul său.

Trăim într'o vreme și într'o țară, când și cele mai legitime și mai pure achizițiuni politice, sociale, morale, trebuie păzite cu o vigoare de fiecare minut, apărute cu ochii în patru și cu arma la umăr. Am intrat în stăpânirea unui tezaur prea copios și prea prețios — pentru ca să nu stârnească invidia și pofta năvălitorilor fraudelor și ai delapidărilor.

Până acum au furat doar bunurile noastre materiale. Ne-au lăsat pauperi, dar intacti în credințele și avânturile noastre generoase. Azi se apropie cu burghiul și cu lampa de oxigen, de însuși sufletele noastre. Încearcă să ne deposedeze de capitalul nostru spiritual, să ne cotropească în ființa noastră morală.

Cei căror le-am dat delegațiune de a veghea la conservățiunea noastră națională, să ia cât mai e timp, măsurile trebuitoare pentru a opri ofensiva strigoilor.

Alexandru Kirîțescu

Daria, sculptură de Irina Codreanu

Sălbăticia cultă și d. Vaida-Voevod

Intre șefii — poate mai numeroși decât ar trebui — ai regimului bunelor intenții care cearcă să deslege această țară din lanțul tristelor ei semnări și obișnuințe, d. Vaida-Voevod e o existență deosebită și oarecum disarmonică.

Ministrul internelor e unul din puținii național-țărăniști cari cred că legile singure — oricât de inteligente și oneste ar fi ele — nu sunt îndestulătoare ca să revoluționeze o societate lucrată și acomodată de o lungă tradiție a răului și a sălbăticiii protocolare.

D-l Vaida-Voevod nu se arată un entusiast al mării producții legiferatoare care face, în genere, caracteristica regimurilor prospete. Faptura aceasta ciudată, în care se amestecă, într'un anarhic dozaj, spiritul și imprudență, istețime și leue, patimă și scepticism, bravură și moleală batjocoritoare, nu e, poate, cel mai reprezentativ exemplar politic al genului național-țărănișt, dar e, incontestabil, un civilizat. Speță rară și fără multă căutare în această regiune europeană în care mișună doar talentele...

Și așa, d. Vaida-Voevod a socotit cu o simplitate revoltătoare — și tocmai în vremea când colegii săi dau pe brânci confecționând și ajustând proiecte de legi cât mai perfecte, — să aprovizioneze satele cu radiofonie... Ah!, ce izbucnire de ilaritate și de indignare sgâlțâi firea serioasă a Românului înșepentit în cuminenția bunicii lui barbarii! Ce?, radiofonie trebuie țărănilor? — dați-i legi dacă vreți să vă arătați sollicitudinea ministerială!... Capacitatea unui deținător de portofoliu nu se măsoară cu viața activă nouă sau cu realitatea morală ce vrea să aducă în țară, ci cu stocul de legi cu care ostenește brațele votante ale Parlamentului.

Tot cu aceeași candidă nesocotire a demnității ministeriale, d. Vaida-Voevod — în loc să tichuiască o lege strașnică, cum s'ar fi convenit, pentru arhiva moartă a ordinii noastre teoretice — se gândi să trimeată, pur și simplu, funcționarilor administrativi o circulară pârîntoasă pentru a-i implora să fie ceva mai puțin fiorosi

cu bieții cetățeni cari sunt nevoiți să vină în pretoriile lor. Niciunul din miniștrii noștri de până acum, în cei 75 de ani de viață constituțională, n'a fost mândru să ia în considerare acest rășboi nemilos de exterminare pe care-l duce, dintr'un straniu instinct, funcționarul român împotriva oricui îi turbură oțelul. Funcționarul și cetățeanul, — sunt parcă două rase de seculară învrăjmășire, menite totuși să trăiască laolaltă de nevoi în care nu ființează decât o singură armonie: încasarea salariilor deoparte, plata impozitelor de cealaltă...

Ei bine, d. Vaida-Voevod a avut lipsa de seriozitate politică să ia în considerare acest fratricid rășboi și să cerce a-l rezolva altfel decât printr'o lege splendidă și inutilă, — ci numai prin predicțiile bunului simț. N'a pricinuit decât glume.

...Findeă se încerca o civilizare reală și nu una de formule și prescripții goale! Findeă era prima tentativă de a amenda o societate asupra căreia nu vor putea opera efectiv decât marile deslănțuiri de suflet și educație ce nu încap în legi și decrete!

D-l Vaida e străin de psihologia unui adevărat om de stat român. Și e străin chiar de necesitățile sensibile ale căminului național românesc.

Amintiri-vă cu ce desnerată rezistență patriotică s'a ridicat floarea României, acum câțeva vreme, împotriva atentatului criminal de a da Bucureștiului pulintă să-și spele țigul. Tot poporul și luminătorii săi țioară, la vestirea perversei inițiative, cu o vigoare care învedera încredințarea în *orgoliul național al păduchilor și răiei române*.

În ziua când d. Vaida-Voevod, neîmbutind cu radiofonie, se va gândi să dăruiască nației suverane o serie de băi populare, — ascultăm-l pe mine, cariera sa de om politic va fi cu desăvârșire și iremediabil distrusă.

Știti povestea marelui naționalist care studiase la Sorbona? Să v'o spun eu. E rezumativă și concludentă.

Un neorăzător nobilă familie de printzi antropofagi fu adus de capriciul unui guvernator, să învețe și apoi să studieze medicina la Paris. Nici-

odată școala franceză nu avusese un școlar mai dedat învățăturii. Cartea se prindea de creierul virgin al primitivului cu o ușurință ce uimea pe dascăli și umilea pe calogii europeni, îngreunați de oboseala aiavice. Opuri întregi se fixau pe meningile tânărului ex-canibal ca semnele într'o pastă linsă. El învăța chirurgia. Un fenomen de îndemănare și de precizie. Tot ce vedea făcându-se la lecțiile de clinică, repeta îndată, fără gres.

După o întregă activitate științifică în Parisul surprins, tânărul și negrul savant ținu să-și viziteze patria, unde oficialitatea franceză înțelegea că va avea acum un element de puternică luminare.

Ce credeți însă că a făcut fenomenalul fost școlar al Parisului, când descinse în mijlocul tribului patern? Se renaționaliză. Își scoase repede redingota, pantalonii, ghețele, ismenele și celelalte podoabe ale înstrăinării și rămase în costum național, — adică în toată sinceritatea nudului său tu-ciurii — prinzându-se spontan în hora frenetică a totemului ce tocmai prezăra consumarea unui bătrân ajuns la vârsta la care venerabilii, după sfintele obiceiuri locale, devin comestibili... Toată chirurgia învățată așa de strălucit la Sorbona, nu slujii învățatului reîntors în cadrele morale ale Patriei, decât să taie, cu metodă chirurgicală, cotletele și filețele ce oferea tribului, trupul bătrânului consumat. Dar, cu un progres simțitor: sedința aceasta de anatomie n'o făcu savantul malac decât îmbrăcat cu sorțul său de chirurg adus cu grije dela spitalele din Paris. — Iucriu care umplu de entuziasm și de respect pe conaționali: își dau, poate, seama că o eră nouă de progres începe pentru țara lor!

Ei bine, d. Vaida are naivitatea să creadă că cultura înconștientă a unei anume clase orgolnoase din vechiul regat poate fi convertită la civilizație cu ușurință cu care se adoptă o țnodă, un filu sau o carte.

Și, e în această nepotrivire toată drama lumii dintre Ardealul civilizată și vechia Românie cultă!

Dem. Theodorescu

IDEALUL EXTERN de ION VINEA

(Fantezie diplomatică)

...Astfel grăise, nimitorul meu prieten, diplomatul. E un om de cincizeci de ani, dar svelt, înalt, cu umerii largi și pânțele subț, tinerește, sub vesta imaculat albă. Mustața galică, de un roșu ca mătasa porumbului, i-atâră peste un surâs cu claviatura intactă. Mă însoțea dealungul bulevardului băntuit, ca un chei, de fluturări de steaguri și brize primăvăratice, pe sub teii cruzi de o înmugurire verde. Ca să-mi vorbească, era nevoit să se aplece nițel, ceace accentua ciudata șovăire a pasului său: era cașicum piciorul stâng, distrat de preocupări abstracte, uita să-și facă la timp mișcarea de înaintare... Dar amintindu-și în suprem moment de monotonia lui datorie, se repezia să-și ajungă tovarășul drept, pe furis, pe târșite. Imperceptibilă întârziere se transmite întregei staturi, discret smucită din echilibru-i natural, ca scheletul de fier al unui turn vibrant la trei sute de metri înălțime. Dar trebuia încordata mea luare-aminte, justificată de conversația extraordinară a prietenului meu, diplomatul, și de importanța lui situație în diplomație, ca să observi aceste amănunte discrete. Am băgat apoi de seamă, că întreaga lui făptură, se năruia delicat spre stânga: colțul gurii schița această decadentă cu un fel de rictus de dispreț; colțul ochiului, de unde se obârșia toată scăderea, descoperea nițel țesutul viu al conjunctivei, ca la dulăii umanitariști ai sfinților monahi de la St. Bernard. Diplomatul meu tocmai dizerta despre pacea universală, înfrățirea popoarelor și mai ales fericirea neamului. Căci în aceasta privință, nu se deosebea în păreri de Chamberlain și Briand: că anume, dezarmarea e lucru cu nepuțință fără prealabila „siguranță“.

Era singura trăsătură banală, în considerațiunile de o avântată originalitate ale acestui ministru al destinelor naționale. Vorbind, el înșfăcase o foaie de jurnal, proaspătă ediție specială, de mijloc, ca nu vânător fără cruțare care apucă de fulgi și de pene, un vânat convulsiv. Avusese loc un incident de frontieră între grănicerii români și unguri. Fără importanță. Pe semne, guvernele respective nu simțiau încă nevoie, pentru consolidarea lor reciprocă, de o diversiune sângeroasă. Gâlceavă de contrabandiști care întrerupsese un moment, fructoasa fraternizare a paznicilor de frontieră,

Chestie de mătăsurii, medicamente, alcooluri parfumate, sau cineștie ce alte mărfuri prohibite. Fenomen secular, secret șgotos, aparținând tuturor istoriilor. Dar ce minunat pretext pentru dezvoltarea unui plan de pacificare a Europei. Si prietenul meu își continua demonstrația cu acea profundă voce care, la declinul anilor, îi deschisese o nouă carieră și îi relevase o vocațiune. Un debit însă cam încetinit, o privire fugac. Dar acestea sunt detalii de după năpraznică și suava aventură care îl promovase dintr'un alcov ardent, într'un cabinet de ursitoare ministerială.

— Iată, îmi spunea prietenul cu degetul pe sub titlu: „un mort, doi răniți“, — încă o dovadă a celor ce ți-afirm eu... Pacea lumii, e pacea europeană... Fieci numai pe continentul nostru ultracivilizat, popoarele se încaeră și se violează bestialmente, „teratologicamente... Nicăeri, surplusul de forță, nu se rezolvă altfel, de cât într'un exces de muncă sau, unde nu se poate, cum e de pildă, în clasele înalte sau în triburile obscure, într'un exces de plăcere. Pe o saltea de puf, sau pe un culcuș de frunze... In atmosfera de ambra dintre pologuri sau în văzduhul saturat de mireme animale, al junglei înopțate... In loc de freamăt de arme și vaet de moarte, doar mătăsosul susur al epidermelor desmierdate, muzicalul geamăt, gânguritul dulce al exasperării amoroase... Prietenul meu se împletici în glas, și în mers. Pleșcăia, cași cum vorbele ar fi avut gust. Nările i se sbăteau, ca fluturii. Făcu o sforțare violentă să se smulgă unor imagini văsoase și reluă firul cugetării: numai popoarele europene se bat, sadic, între ele. Numai pe ele, mirosul și aspectul sângelui, le pervertește și le aruncă pe căile crimei colective, până la epuizare. Când Europeanii nu se vor mai bate, pacea mondială va fi asigurată.

— De acord încuviințai eu, depe culmile încântării.

— Trebuie deci, continuă diplomatul român să dezarmăm Europa, ceace e lucru foarte anevoios dacă nu rezolvăm, în prealabil, litigiile, — Frește! — Iar dacă recapitulăm și analizăm toate aceste litigii, constatăm că, în cea mai mare parte, ele sunt susceptibile de o promptă rezolvare. Fieci sunt de mică importanță. Fieci, apoi, sunt între ma-

rile state. Fieci mai ales, nici unul din ele nu merită, în ochii gâlceviților, onoarea și sacrificiul unui război... (Pe fața mea se zugrăvia satisfacția. Diplomatul mă domoli, cu o mână ocrotitoare pe umăr). Iată, zise el, Germania... A renunțat sincer la Alsacia-Lorena. Nici un interes, nici o vanitate națională, nu va mai turbura liniștea pe Rin... Dar cu situația orientală, Germania nu s'a împăcat de loc. Niciodată nu va consimți la culoarul Danzig, care-o calcă, nemilos, pe coadă. Nici cu pierderea în întregime a Sileziei orientale nu se va împăca. Rezultă, de aci o serioasă amenințare a păcii? Nici de cum! Nici Germania, nici Polonia nu vor ajunge la război, pentru Dantzig și Silezia, — pentru câteva sute de mii de locuitori. Silezia, va fi tranșată, în tratate vamale și sume de bani. Prevăd momentul, în care Dantzigul va fi rezolvat în favoarea Germaniei, cu compensații la răsărit pentru Polonezii, cari și-au construit, de altel, un port al lor. Lituanienii, gălăgioși, puțini și inutili vor fi sacrificați. Fieci sunt străini în Europa, sublinia, bizar, diplomatul. Și nu-i așa, continuă el, că nici pentru cei două sute de mii de tirolezi din Adige, nu vor risca vreodată Italia și Germania sau Austria, un resbel? Rămân primejdioase și ireductibile numai marile litigii ale națiunilor mici. Căci vedeți d-voastră, cu cât mai mari sunt litigiile teritoriale, cu atât mai mici sunt națiunile, și vice-versa' cu cât mai mici sunt națiunile... Cu atât mai mari sunt litigiile, întreprusei eu, luminat. Exact! mă aprobă diplomatul: și insolubile! Litigiul dintre Ungaria deoparte, și România, Cehoslovacia și Antanta de cealaltă se „poartă asupra“ unui teritoriu de 200.000 de kilometri patrați, cu treisprezece milioane locuitori... Niciodată Ungaria nu se va resemna. Totdeauna, nedreapta ei nemulțumire, va amenința pacea Europei și în consecință a celor cinci continente, căci conflictul nu se poate limita.

— Atunci? — Ai răbdare, zise bizarul meu amic, chestia nu e atât de meschină cum ai întrezărit-o. Intreabă-te mai bine: care-i cauza? Și vei ajunge la teoria popoarelor inadaptabile care explică, după mine, maladia războinică a Europei. Continentul nostru s'a împărțit

între latini, slavi și germani, cari, de bine de rău, s'au înțeleș și iată-i ajuns la un rezultat teritorial oare care. Intre ei însă, s'au infuzat străinii. Ca microbi într'un trup. Și trupul are friguri. Cine sunt „străinii“... Sunt Ungurii, Bulgarii și Turcii, cari au alcătuit „blocul turanic“ în timpul războiului. Sunt cele trei popoare mongolice, inadptabile Evul mediu a fost frământat de procesul isgonirii tureilor din Europa. Veacul nostru va fi consacrat Ungurilor și Bulgarilor, iar la nord altor străini, Lituanienii, — numai două milioane, simplu hap, compensativ pentru amica Polonia...

— Liniștește-te, răcni vizionarul meu amic, zărind pe figura mea o protestare umanitaristă, — nu-i vorba de o exterminare a inadaptabililor, nici de o împărțire a lor: ci de o simplă ocupațiune de câteva zeci de ani, pentru a face o educație a instinctelor lor agresive. O generație sau două de Unguri și Bulgari, crescută dincolo de spiritul șovin, în spiritul europeanesc... Umbra masivă de sânge și aur, a Ministerului din Capul Podului, se ivi. Un orologiu sună o mare întârziere. Diplomatul se cutremură: — *je suis en retard!*, scuză-mă, îmi zise. Hai mai repede. Mă înșfăcă de mână, târându-mă. Alergă ca un târn mare, luat de vânt. Și mai ales, — găfăi el, nu uita că idealul nostru e spre Răsărit. (hă, hă,—se oprise să înghită aer) n'avem ce căută în Apus, hă, hă,—răsăritul e liber, hă... fără Austriaci, fără Ruși, hă, hă: trebuie să preluăm testamentul lui Petru cel Mare, răcni prietenul asfixiat... Idealul nostru e pe drumul deschis al Bizanțului... Hai mai iute, ce dracu... Cugetă asupra acestui lucru: un popor fără revendicări externe e ca și mort, hă, hă, am ajuns, la revedere. Iși luă avântul și dispăru sub portal.

Rămăsei doar cu sentința muzicală a vocii lui, care, la cincizeci de ani, fermecase o domniță epatată de priapismul bătrânului amarez. Și care, când seringile cu argint-viu au istovit pasiunile lui deslănțuite, i-a dăruit o țară întreagă pentru îmbrățışarea minții lui cotropitoare.

... Dar poate numai cu de aștia se face politică externă...

Despre Amor

Iată o temă de actualitate atât de strictă și de un conținut atât de înexplorat, că un autor dela Dunăre scriind însă în franțuzește a obținut pe lângă onoarea unei atențe discuții, și un remarcabil succes de librărie. (Leopold Stern: Psychologie de l'Amour Contemporain, 2 volume, la Grasset). Numărul urmașilor lui Ronsard, descălecați în capitala Franței și unși cavaleri ai literilor franceze, crește, dela o vreme, neliniștilor. Exportul românesc, de scriitori și actori, pe malurile Senci, e în plină înflorire. Producția națională de genii și talente, împiedică, momentan, dezvoltarea unui public corespunzător. Dezechilibrul acesta, expulzează pe indigenul talentat, peste hotare. Observăm, de altfel, la scriitorii tineri năzuința de a-și transpune mijloacele de expresie în limba franceză. E o consecință a nevoii de public. Riscul e același numai făgăduința diferă. E tot una să te faci cunoscut unei mulțimi de șasezeci de milioane ceti-

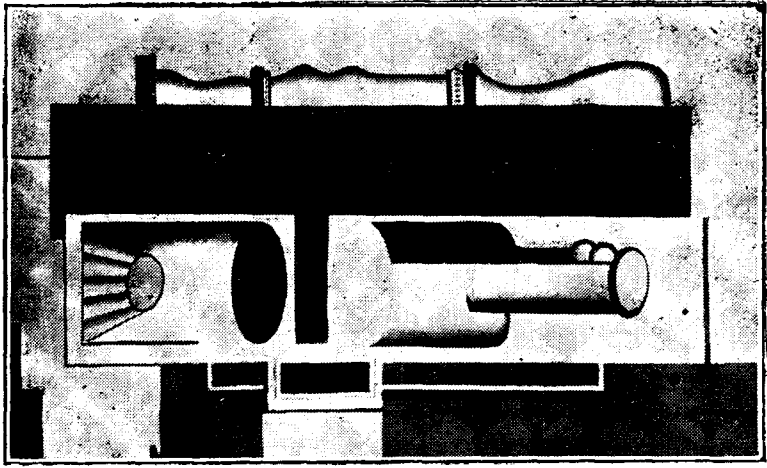
tori în franțuzește, cuprinzând mare parte și din cei cinci mii de fideli ai editurilor românești? Acestea fie zise, pentru disculparea celor refugiați în grai străin, și învinuți de înaltă trădare, față de limba maternă. Și prevedem, depe acum, că tipul scriitorului bilingv, la noi, va fi din ce în ce mai întâlnit.

E mai mare îndrăzneala să te prezinți francezilor ca psiholog și esseist decât poet și romancier. Romanul francez de azi, nu e decât o ilustrare anecdotică a unor teorii sentimentale. D. Stern a avut orbul curaj de a se afirma observator al inimii omenesti, după Stendhal, după Benjamin Constant, și, urmând o linie care trece dela piscuri la coșine, după Bourget și fie! după Marcel Prévost. Dar analiza sa nu se aplică să descompună un sentiment pentru a înlesni apoi reconstruirea procesului și a răspunde întrebării: cum ieia naștere iubirea? câte feluri de iubiri sunt? Manualul lui Stendhal și completările lui Bourget

au închis, aproape definitiv, discuția. Secretul lui don Juan, nu ne mai interesează. Știm cu toții că stăruința și surpriza neîncetată, poate crea, din oricare din noi, într'un cap de fecioară sau de femeie, obsesia, pregătitoare a dragostei. Dar d. Stern observă tocmai, că nu mai e nevoie de toate astea. Pentru noua generație, care n'a împlinit 28 de ani, lucrurile s'au simplificat. Dragostea de altă dată nu mai există. Simpla excitație, cu preludiul scabros al dansurilor negre, a înlocuit-o. Preliminările ardente, delicate și abile, tactica savantă și fină de odinioară, — inutile complicații intelectuale. Poate că s'ar fixa un paralelism istoric între dans și iubire. Dela menuet la charleston și strategia respectivă a amorului. Până și rolurile s'au răsturnat. Femeea tunsă de astăzi... Doamna Putifar a reînviat în milioane de exemplare și scăpătăm noi, viri năpraznici, în lamentabila postură a lui Iosif. Toate acestea, sprijinite pe anecdote malițioase, tăiate în lapidară frază: volumul ultim, superior celui dintâiu.

Părecerea noastră e alta. Melancolia și amărăciunea care străbate în sar-

cazul autorului, nu o împărțășim. Moartea dragostei dacă s'a întâmplat, înseamnă liberarea omenirii de un rău literar. Sfârșitul unei stări morbide, agravată de poezi, cultivată de leneși, o întrezărim în amorul fugace, curat, sănătos, animalic, de azi. Jos complexitatea rafinată și bolnavă, a amanților de acum două-trei decenii. Sfârșită, seria Wertherilor, a Sorelilor, a Discipolilor, suferințele absurde, obsesiile dizolvante, tânjeala quasi incurabilă a unchilor, a părinților, a strămoșilor — Bum! semnalul jazzului: într'un ritm frenetic, trupurile se înțeleg, s'au ales. Continuarea între cinci și șapte, mâine. Fără fraze, fără jurăminte, fără suferință. Ceace deplângem, nu era decât o stare isvorată din plictiseala bogatului. „Noi oamenii săraci, spune undeva un erou al lui Strindberg, n'avem la dispoziție toată ziua și toată noaptea pentru așa ceva!“ Amorul era mai mult o chestie de clasă, decât de generație. Bine că vitesa secolului ne-a dăruit cel puțin această libertate: deltronarea unui despot stupid și sadic. Uf!

POVESTEA VORBII

MIȘCAREA ECONOMICĂ

Economistul

Sunt unele indeletniciri pe cari frământarea perpetuă a evenimentelor le ridică pe primul plan al preocupărilor contemporane. Nevoile creiază curentul. Acesta, la rândul lui, determină moda. Fiecare epocă își are, în această privință, predilecțiile ei. În evul mediu noblețea spada dispută întâietatea nobleței de robă sau de liră. Intre cavalerul cruciat, abate sau ministrel existau afinități constante. Astăzi, noțiunile au evoluat și s'au diferențiat. Dacă spada mai păstrează vestigiile unui prestigiu apus, noblețea de robă (et manteaux) își poleiește fără scrupule armorialul grație aurului american atât de generos zvârlit dealungul lui Rue de la Paix, iar „lira“ abia își menține la Stock Exchange tradiția unei dominațiuni disputate.

Secol de viteză, de realități, de valori de perpetue detronări și restaurări, vremea noastră, stăpânită de obsesia maladivă și cinică a îmbogățirii a inventat, **economistul**. La catedră, în saloane, la tribună sau dealungul coloanelor ospitaliere ale revistelor se etalează de un deceniu încoace cu suficiență un complex de sisteme savante, de studii, de critici și oracole cari pun în umbră arta subtilă a Domnei de Thèbes. Economistul este prin definiție o stea.

Revendicând o glorioasă ascendență, fiecare Economist descinde de la fiziocrație sau mercantilisti se înrudește de aproape cu Gide, Wagner, Sombart sau Keynes și consideră pe Marx drept o rudă scăpătată cu obscure velleități de geniu.

Urmând o tradiție scumpă tutulor aristocrațiilor, o pronunțată solidaritate se manifestă printre economiști ori de câte ori evenimentele cadă să ia o altă turnură de cât cea prezisă—și atunci vina e a evenimentelor.

Nimic nu scapă agerimei lor clar văzătoare. De la excedentul de nașteri în Guyana până la creșterea oilor în Australia sau la frecvența petelor solare, orice eveniment este studiat, analizat și clasat în impunătoare statistici.

In ciuda cuvântului că nimic nu ucide ca ridiculul, speța economistilor se înmulțește cu o uimitoare și febrilă regularitate.

Astăzi devii Economist, cum odinioară te făceai mușchetar sau navigator.

Din complexul cosmic al fenomenelor contemporane, din profunda fermentație a vieții în multiplele ei manifestări și aspecte, din bogăția infinită a proceselor cari se înfaptuiesc sub ochii noștri ca în desisul de junglă al vegetațiilor tropicale, din cataclizmele cari primenesc viața socială și morală a popoarelor, Economistul, presumpțios și rigid ca un Budha cioplit în granit, își combină caleidoscopul fictiv al doctrinei, dozând ca o vrăjitoare realitățile și croind haina pestriță a arlequinadelor sale groțesti. Cea mai umilă realitate îl depășește. Eternul omenesc care nu se poate transpune în formule abstracte este înlăturat

cu desăvârșire din preocupările Economistului.

Iar din cea ce rămâne, din tot rezidul nevoilor, grijiilor și insuficiențelor acestei omeniri care suferă și luptă—întruzărind uneori licărirea reconfortantă a speranței—Economistul construiește sisteme și legi pe cari suflul larg și impetuos al vieții le răstoarnă.

Și le va răsturna deapauri fiindcă nu se pot țese legile eterne ale zădușului omenesc decât pe urzeala de vise și idealuri ale omenirii.

St. Vidran

Liberalii și Presa

Oficiosul țiganilor, ziarul „Viitorul” se miră foarte mult de concursul aproape unanim pe care presa română l'a acordat partidului național țărănesc, și la a cărui ascensiune în fruntea treburilor publice a contribuit într-o măsură atât de eficace.

Mirare încropită într'un regret evident. Ce n'ar fi dat țiganii să aibă și ei o asemenea presă! E drept însă că au dat, câțiva au încasat, dar a doua zi, în locul imnului de proslăvire se pomeneau cu o înjurătură dela bojoci.

Adevărata presă însă, cea curată și cutezătoare, i-a isbit în moalele capului zi de zi, fără cruțare.

Să pronezi în fața opiniei publice demența lui Vintilă Brătianu, jegul dictatorial al costelivului Duca, sperțurile lui Victor Antonescu, prostia d-rului Angelescu, sardelele de butoi ale lui Niculescu-Ritz, bisericile de caș ale lui Berceanu, tripotagile și perimetrele cavalerilor de industrie și petrol?

Ei nu, prea mari mortificări ar fi fost să se ceară preseii românești!... E o muncă silnică și zilnică pe care o fac cei dela „Viitorul” și numai sufletul lor știe cu ce entuziasm și cu ce convingere!

Grozav de frumos i-ar fi stat preseii să ia foc în gură pentru fâlharii stării de asediu și patronii cuferiți ai cenzurei, devenind complicea stigmatizată în amintirea generațiilor viitoare a uzurpatorilor, terorștilor, sugrumatorilor conștiinței naționale!...

Acuzațiunea monitorului țigănesc — anume că în toate împrejurările „mari” e vorba de împrumutul pe care balaoacheșii se sileau să-l ex-crocheze dela străinătate — prea a avut o acțiune disolvantă, o revendicăm cu mândrie și declarăm cu mâna pe inimă că oricând o vom lua de-acapo.

Da, am disolvat și comisioanele emisarilor lui Vintilă, am disolvat guvernul liberal, azi disolvăm partidul pre-istoric al țiganilor... Ne-am consacrat acestei opere negative, subversive și anti-naționale (liberale) cu o pasiune ale cărei manifestări nocive țiganii o vor mai simți încă până la complectă lor spulberare din viața publică românească.

Cât privește geniala observațiune că noi am compromis și compromitem pe d. Maniu, ce n'ar face bietul Vintilă să-l compromitem și pe el!... C. R.

1) Meseria Doamnei Warren

Vechea platitudine a „teatrului ca element de educație” ar putea fi reluată pentru comentariu, astăzi când una din scenele bucureștene are îndrăzneala să prezinte dintre piesele neplăcute ale lui Bernard Shaw pe cea mai neplăcută. Departe de mine gândul acestei revizuirii de literatură și morală. Departe mai ales de sensul acestor însemnări, destinate doar reflexiei de moment și actualității directe.

Am așteptat premiera „Meseriei doamnei Warren” pentru un detaliu social. Mă ispitia acest moment unic în care o adunare selectată de tipi, caractere și categorii sufletești va fi surprinsă de ochiul lucid al unei inteligențe. Întâlnirea trebuia să-mi descopere reacțiunea delicventului denunțat. Căci — de ce să n'o spun? — pe d-na Warren o identificasem înaintea ridicării cortinei în foaier și sub plastronul câtorva smokin-guri impecabile, m-am amuzat să aud cum bate o inimă tot atât de respingătoare cât, zece minute mai târziu, inima lui sir Crofts. Ce istorii meschine nu ar fi știut să spună pentru documentarea cetitorului meu, un cronicar monden între două țigări aprinse! Un adevărat bal de mici dezertări morale, delice mărunte, păcate notorii și crime neconsumate din timiditate nu din regret.

Mă bucuram deci pentru răfuiala ce va urma. Ași fi avut o imensă satisfacție să simt cum jumătate din aceste onorabilități cusute cu ață albă, se descompun sub ochiul lui Shaw și se decapitează benevol în fața mizeriei, demascate până la scârbă și repulsie fizică.

N'a fost nimic. Nu s'a întâmplat nimic. Sunt un naiv. Oamenii au aplaudat și au făcut aprecieri. Demarcația între sală și scenă era netă. Nimeni nu își dă oboseala de a se judeca, atunci când afară îl așteaptă un foaier luminos și un bufet bun. Cortina a căzut peste o securitate integrală. Tapeuri și amănți profesioniști s'au găsit după spectacol calmi, puțin tulburați poate de primejdia care trecuse, dar îmbărbătați în strângerea lor de mână, devenită în momentul acela mai mult decât un gest de politeț, un act de solidaritate.

Nu. Examenale de conștiință nu sunt de resortul sensibilității românești.

2) Fascisme, au VII

În fond poate că insensibilitatea noastră morală, ține de circumstanțe și nu de structură sufletească. Lipsiți de stringențe sociale, suntem lipsiți de necesități etice. Suțtem, vreau să spun un popor de indivizi neîncadrați. Viața noastră nu ne raportează la anume situații la anume posibilități și categorii. Nici intelectualul român, nici burghezul, nici aristocratul și — dela războiu — nici țărănul poate, nu formează realități sociale distincte, precise, funcționale! Sunt categorii întâmplătoare cu semne distinctive exterioare, dar fără semnificații și resorturi sufletești adânci.

Ceeace admir deosebit în istoria tânără a Italiei este tocmai procesul brusc de încadrare pe care l-a trăit. Revoluția fascistă a trecut linii și hotare, a diferențiat și a stabilit raporturi de viață distincte pentru oameni distincți. Evident o asemenea ordonare colectivă și salutară nu se face fără riscuri și injustiții. Dar când însăși resursele de viață ale unui popor sunt în joc, aceste riscuri și aceste nedreptăți sunt neglijabile.

Pus în fața acestui proces de destelenire colectivă, un om „liber” cum ar spune un prospect radical socialist, sau neîncadrat cum îmi place să-i spun eu, va zâmbi. E tocmai ceeace face glumețul Maurice Bedel în reportagiul „Fascisme au VII”. Ca literatură cartea e agreabilă.

Ca reflexie politică e pur și simplu detestabilă. Gazetarul acesta vesel are ceva din psihologia românească. Ceva din liniștea neserioasă a spectatorilor „Meseriei doamnei Warren”. Nu vrea să se sesizeze. Aplaudă sau detestă peisagiul, fără să se lase antrenat în liniile lui, fără să se voească implicat. Departe cât mai departe de fapte și adevăruri, ca nu cumva un pas greșit, un ocol imprudent să-l aducă în fața conștiinței lui proprii. Ar fi o întâlnire penibilă.

3) „Iubiți cetățeni!”

Așa zisul partid al poporului a început campania de răsturnare a guvernului. Perfect. Asta mai diversifică momentul politic. Cum nu sunt guvernamental și detest cu egală scârbă pe toți șefii și subșefii de partide, chestiunea mă amuză. S'o vedem și pe asta.

Ceeace este însă dezolant în acest modest început de războiu civil e maniera. Și sunt termenii. Bunăoară de ce se mai întrebuințează încă acest vocativ nărușinat, pentru a convoca oamenii la o întrunire? „Iubiți cetățeni!”

Ador expresia. E un specific național pe care un tablou sau o carte nu-l va realiza niciodată. Amorul ei umanin pentru locuitorii pământului românesc e înduieșător.

Încă una din abjectele platitudini, pe care politicianul e român le exersează cu entuziasm. „Cetățeanul iubit” al manifestului din opoziție, biet om necăjit pus pe drumuri de cine știe ce nevoi, e o noțiune numai în vocabularul de stat. Un capitol de vocabular, un termen tehnic, un element strategic.

O ce interesantă trebuie să fie lumea văzută prin inteligența acestei specii umane, care se cheame un om politic!

4) Criteriu

Încerc să găsesc imoralității, prostiei și cinismului politic o justificare socială. Vreau să înțeleg pe ce criteriu anume se recrutează profesioniștii de partid, pentru ca până la urmă să fie toți la fel de siniștri. Și nu găsesc. Nici o psihologie și nici o subtilitate din lume nu va explica fenomenul general al mizeriei sufletești, pe care politica românească de azi: o condiționează.

Intr'un sfârșit am să mă hotărâsc a crede, că alegerea demnitarilor se face orbește, după ritualul unei mici magii de formulă. Poate chiar deliciosul cântec al lui Tastard, subalternul lui Louis Salavin, acel cântec, ce slujea marelui lui inițiative, slujește alegerii. Mai țineți minte?

Mis tam, gram

Pic et pic et colégram

Bour et bour et ratatam

Mis tam, gram

Acolo unde se oprește ultima silabă, răsare un ministru (fost, prezent sau viitor). Altfel nu înțeleg.

5) împotriva anonimului

Un debutant a prezentat o piesă Teatrului Național. Nimic mai normal, Teatrul i-a reprezentat-o. Faptul — să o recunoștem — e mai puțin normal. De aici o întreagă campanie de recunoaștere prin cafelele, prin cenele, prin redacții, pe stradă, prin cluburi și prin bănci. Mică panică ce trebuia să sfârșească prin a-și găsi obiectul. Și se spune că l-a găsit în persoana unui foarte cunoscut și foarte mare financiar.

Văd în acest mic războiu, dus împotriva anonimului, unul din eele mai savuroase semne ale monarhilor noastre. Nu e doar o simplă cumetrie de oameni fără treabă. E o necesitate de informație critică. Ce imensă spaimă pentru un public, care e obișnuit să te judece după femeile cu care te culci, după pantofi pe care îi porți sau după cravatele, pe care îți dai mâna să le schimbi, ce imensă spaimă—zic— să se găsească față în față cu un text, care nu e decât un text, cu un nume care nu e un nume și cu o artă, oare nu vrea să fie altceva decât artă. Cu o singură lovitură, publicul își pierde dintr'odată criteriile estetice și judecata limpede. Căci împotriva unui om pot face orice, dar ce vei face împotriva unei cărți?

Mihail Sebastian

Va urma

